

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 2 · 8. oktober
Sesjonen 2021–2022

Møte fredag den 8. oktober 2021 kl. 13.

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 2):

1. Referat
2. Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2021–2022))

Presidenten: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Tonje Anderson Olsen

For Oslo: Jon Engen-Helgheim

For Vestfold: Henning Wold

Sak nr. 1 [13:00:19]

Referat

Fullmaktskomiteen melder å ha valgt Sverre Myrli til leder, Ingjerd Schou til første nestleder og Heidi Greni til andre nestleder
Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2 [13:00:37]

Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2021–2022))

Sverre Myrli (A) [13:00:59] (komiteens leder og ordfører for saken): Grunnloven slår fast at etter et stortingsvalg må de valgte representantenes fullmakter godkjennes før Stortinget kan ta fatt på sitt arbeid. I Grunnloven § 64 heter det:

«De valgte representanter forsynes med fullmakter hvis lovlighet bedømmes av Stortinget.»

Og det er det vi skal gjøre nå – bedømme lovligheten av fullmaktene, eller, litt enklere sagt, vi skal forvise oss om at valget har foregått på riktig og forsvarlig måte, og at det er de riktige 169 representantene som er valgt.

Stortingets fullmaktskomité har som oppgave å kontrollere valget basert på innberetninger fra fylkesvalgstyrene og riksgvalgstyret. Det forrige Stortinget valgte den forberedende fullmaktskomiteen, og denne komiteen startet sitt arbeid allerede 23. september. Ved Stortingets sammentreden 1. oktober valgte det nye Stortinget fullmaktskomité blant de nye medlemmene, og det er innstilling fra denne komiteen vi i dag behandler.

150 av Stortingets representanter er valgt på bakgrunn av resultatet i de 19 valgdistriktene, og 19 representanter er valgt på utjevningsmandater blant de partiene som fikk et stemmetall på over 4 pst. i hele landet sett under ett, og som er underrepresentert blant de 150

distriktsmandatene. Hvert valgdistrikt skal ha ett utjevningsmandat. Hvordan utjevningsmandatene fordeles, framgår av Grunnloven § 59, og fordelingen foretas av riksgvalgstyret, som er oppnevnt av Kongen. I møte 28. september 2021 fordelte riksgvalgstyret de 19 utjevningsmandatene, og ved årets valg ble mandatene fordelt som følger: Høyre 1 mandat, Fremskrittspartiet 4 mandater, Sosialistisk Venstreparti 5 mandater, Rødt 4 mandater og Venstre 5 mandater.

Riksgvalgstyrets utregning og fordeling av utjevningsmandater framkommer av vedlegg 1.3 til innstillingen.

Vi er gode på å gjennomføre valg i Norge, og det er fullmaktskomiteens vurdering at årets stortingsvalg ble gjennomført på en god, betryggende og effektiv måte. Det er grunn til å takke alle valgmedarbeidere, formannskapssekretærer, stemmestyrer, kommunale valgstyrer og fylkesvalgstyrene for den store innsatsen som legges ned i valg gjennomføringen. Likevel er det bestandig noe som kan gjøres bedre, og det vil jeg komme tilbake til.

Det er fylkesvalgstyrene som i første omgang skal kontrollere gjennomføringen av stortingsvalget basert på de innrapporteringer de får tilsendt fra de kommunale valgstyrene. I Oslo valgdistrikt er det Statsforvalteren i Oslo og Viken som foretar denne kontrollen, og det er innrapporteringen fra fylkesvalgstyrene og Statsforvalteren i Oslo og Viken som så danner grunnlaget for fullmaktskomiteens arbeid.

Grunnloven § 55 regulerer at klager om stemmerett skal avgjøres av Stortinget. Riksgvalgstyret behandler først klagen, og så sendes de over til Stortinget. Andre typer klager, altså klager på valg gjennomføringen, avgjøres i utgangspunktet av riksgvalgstyret, men Stortinget står fritt til å overprøve riksgvalgstyrets avgjørelser i slike klagesaker. Det har fullmaktskomiteen ikke funnet grunn til å gjøre.

Ved årets stortingsvalg er det framsatt to klager på manglende stemmerett. De to klagen skal altså avgjøres av Stortinget, og fullmaktskomiteen slutter seg her til riksgvalgstyrets vurderinger. Den ene klagen foreslås ikke tatt til følge og den andre klagen foreslås avvist. Dette framkommer av innstillingens I og II.

Årets stortingsvalg ble for mange kommuner krevende å gjennomføre. Mange kommuner hadde ressursmessige utfordringer på grunn av pandemien og skulle altså midt oppi dette gjennomføre stortingsvalg. I tillegg ble velgerne oppfordret av myndighetene til å forhåndsstemme. Dette ble krevende flere steder, men det er fullmaktskomiteens vurdering at dette klarte kommunene på en god måte. Det er grunn til å rette en stor takk til landets kommuner. For å lette valg gjennomføringen i en situasjon med pandemi ble det for øvrig foretatt en

del forenklinger i regelverket for valg gjennomføringen. Dette framkommer av innstillingens punkt 4.4.

Valgdeltakelsen ved årets stortingsvalg var på 77,2 pst. og det ble registrert 3 002 852 godkjente stemmegivninger. Ved årets valg ble det avgitt betydelig flere stemmer under forhåndsstemmingen enn på selve valget. Det er antakelig første gang at det er flere som har forhåndsstemt enn det er velgere som har stemt på valldagene. Det blir interessant å se hvordan dette utvikler seg ved framtidige valg.

Fullmaktskomiteen har ikke funnet feil ved gjennomføringen av årets stortingsvalg som er av en slik karakter at det kan ha hatt betydning for fordelingen av de 150 distriktsmandatene og de 19 utjevningsmandatene, og vi kan konkludere med at de 169 valgte representantene er korrekt valgt.

Årets valgoppgjør i Nordland valgdistrikt ble svært jevnt, og fullmaktskomiteen har derfor gått ekstra grundig inn i valg gjennomføringen og valgoppgjøret for Nordland. Det siste distriktsmandatet i Nordland, mandat nr. 8, sto mellom SV og Høyre, og det var svært knappe marginer. Mandatet tilfalt SV med bare 38 stemmers margin. I praksis betyr det at hvis SV hadde fått 38 færre stemmer, eller Høyre hadde fått 82 flere stemmer, hadde det siste mandatet i Nordland gått til Høyre og ikke til SV. Og hadde det skjedd, ville det fått store konsekvenser for fordelingen av utjevningsmandatene over hele landet.

Dersom det er begått feil i valg gjennomføringen som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette, skal Stortinget ifølge valgloven kjenne valget i en kommune eller et valgdistrikt ugyldig, og det må gjennomføres omvalg. Det skjedde sist i Norge i 1981, da det ble omvalg i Troms og Buskerud. I 1981 var det ennå ikke innført utjevningsmandater, slik at omvalget da bare kunne få følger for de to valgdistriktene der det var omvalg. I 1981 medførte omvalget endring i mandatfordelingen for Buskerud.

Dersom det hadde vært nødvendig med omvalg i et valgdistrikt i dag, og det hadde medført endringer i fordelingen av distriktsmandater i det valgdistriktet, ville det nesten som en selvfølge også medført store endringer i utregningen og fordelingen av de 19 utjevningsmandatene – for hele landet.

La meg derfor understreke: Fullmaktskomiteen har ikke avdekket feil ved valgoppgjøret i Nordland som kan ha hatt betydning for fordelingen av distriktsmandatene i valgdistriktet.

La meg så nevne noen andre forhold ved valg gjennomføringen. Tidligere fullmaktskomiteer har påpekt at det ikke har vært gode nok rutiner for forsendelse av forhåndsstemmer der velgeren avgir forhåndsstemme i en annen kommune enn hjemkommunen. Disse stem-

mene skal så sendes til velgerens hjemkommune og telles opp der. Tidligere var det mange forhåndsstemmer som ikke kom fram tidnok til å komme med i opptellingen i hjemkommunen. Dette problemet synes å være betydelig mindre ved årets valg, og det er grunn til å rose Valgdirektoratet og Posten for de tiltak som er gjennomført for å bedre dette.

Mange velgere er åpenbart redde for at andre i valglokalet skal se hva de stemmer, og for sikkerhets skyld legger de da en ekstra liste utenpå den lista de i utgangspunktet skulle stemt på – det er gjerne en blank liste de legger utenpå partilista. Når de så får stempel av valgfunksjonæren, er det den ytterste lista som blir stemplet, den blanke lista – og ikke lista som ligger innerst. Følgene av dette er at det ikke er stempel på den innerste lista, som egentlig er den lista velgeren hadde til hensikt å stemme på. Den innerste lista blir dermed forkastet.

Dette er en feil som stemmegiveren selv gjør, og slike feil vil uansett ikke kunne få følger for valgoppgjøret, men problemet er så utbredt at fullmaktskomiteen mener regjeringen må se nærmere på det, og at det må settes inn målrettede tiltak for å redusere den type forkastelser. Det kan være grunn til å tru at dette med å legge en ekstra liste utenpå for sikkerhets skyld for en del henger igjen fra tida der en la lista i konvolutt, som så igjen ble lagt i urna.

Også ved dette stortingsvalget har mange tatt opp forvirringen som råder når det gjelder reglene for å endre rekkefølgen på valglista. Et kryss på lista ved kommunevalgstyrevalg og fylkestingsvalg betyr å gi en ekstrastemme, mens et kryss på stortingsvalglista betyr det motsatte: å stryke. Det er nok mange her i salen som har fått heiarop og tilbakemeldinger på at «nå har vi stemt på deg og gitt deg en ekstrastemme». De har altså satt et kryss ved navnet i den trua at det betyr å gi ekstrastemme, mens det altså betyr det stikk motsatte.

Den forvirringen som råder rundt reglene for å endre rekkefølgen på lista ved stortingsvalg, er også tatt opp av flere fylkesvalgstyrrer, og det er tatt opp en rekke ganger av tidligere fullmaktskomiteer. Dette regelverket må endres, og fullmaktskomiteen ber i klare ordelag regjering og departement om å ta initiativ til å gjøre endringer her. Denne stortingsperioden er det varslet en proposisjon med endringer i valgloven og eventuelt andre lover som en følge av valglovutvalgets innstilling, og her må det ryddes opp i dette en gang for alle.

Fullmaktskomiteen omtaler også en del andre forhold ved valg gjennomføringen. Dette er forhold som å sikre stemmegivningen for personer som bor på sperret adresse, forhold tilknyttet forsendelse av forhåndsstemmer avgitt utenriks, forhold som har med det elektroniske manntallet i valgadministrasjonssystemet EVA å gjøre, forhold som har med informasjon om elektronisk

valgkort å gjøre, forhold som har med selve organiseringen i stemmelokalet å gjøre – og forhold tilknyttet opplæring av valgmedarbeidere. Dette framkommer også av komiteens innstilling.

La meg så til slutt nevne et spesielt forhold ved årets stortingsvalg – jeg trur jeg nesten vil kalle det en kuriositet. Grunnloven har ingen begrensninger i hvor mange valgdistrikter samme person kan være kandidat i ved stortingsvalg. Det er ikke uvanlig at partiene har kandidater som stiller til valg i flere valgdistrikter, men så vidt vi har klart å bringe på det rene, har aldri før en kandidat blitt innvalgt fra to valgdistrikter ved samme valg, og vi har fått hjelp av Stortingets administrasjon til å sjekke dette.

Men ved årets valg skjedde det, idet Gro-Anita Mykjåland ble valgt på distriktsmandat for Senterpartiet både fra Aust-Agder og Vest-Agder. Således er Mykjåland historisk, men jeg kan forsikre Stortinget om at det ikke betyr at hun får stemme to ganger under voteringene i Stortinget (munterhet i salen). Grunnloven og valgloven har bestemmelse for dette som sier at den som er valgt for to eller flere valgdistrikter, selv må gi beskjed om hvilket valg en vil motta, altså hvilket valgdistrikt en vil representere. Gro-Anita Mykjåland har valgt å representere Aust-Agder, mens Anja Ninadotter Abusland blir Senterpartiets representant for Vest-Agder.

Med dette er fullmaktskomiteens innstilling lagt fram, og vi innstiller altså på å godkjenne samtlige fullmakter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Votering

Presidenten: Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 2, debattert 8. oktober 2021

Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Klagen fra Jean Hasan tas ikke til følge.

II

Klagen fra Jean Hasan om hans ektefelles stemmerett avvises.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene fra Østfold valgdistrikt, Akershus valgdistrikt, Oslo valgdistrikt, Hedmark valgdistrikt, Oppland valgdistrikt, Buskerud valgdistrikt, Vestfold valgdistrikt, Telemark valgdistrikt, Aust-Agder valgdistrikt, Vest-Agder valgdistrikt, Rogaland valgdistrikt, Hordaland valgdistrikt, Sogn og Fjordane valgdistrikt, Møre og Romsdal valgdistrikt, Sør-Trøndelag valgdistrikt, Nord-Trøndelag valgdistrikt, Nordland valgdistrikt, Troms valgdistrikt og Finnmark valgdistrikt *godkjennes*.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.15.

